

Natur

Den 8. september 2021

Kriterier for udarbejdelse af bruttoliste for placering af de kommende ti naturnationalparker

Problemstilling

I perioden fra den 31. maj til og med d. 2. august 2021 har det været muligt for alle (kommunerne har fået fristforlængelse til d. 2. september 2021) at indsende forslag til placering af de næste ti naturnationalparker. Der er udarbejdet en bruttoliste med 23 mulige placeringer af naturnationalparker med henblik på senere udvælgelse af op til ti mulige områder.

Baggrund

Der er inden for fristen kommet i alt 298 forslag fordelt på 187 forskellige områder, hvoraf en del områder er foreslået i sammenhæng med hinanden.

Der er indkommet i alt 15 tilbagemeldinger fra kommunerne. 7 tilbagemeldinger knytter sig til konkrete forslag til placeringer. Klosterheden Plantage er foreslået af Struer og Lemvig kommuner, Sydlangeland af Langelands kommune, Nyord af Vordingborg kommune, Stenderup Skovene af Kolding kommune, Svanninge Bakker af Faaborg-Midtfyn kommune mens Skjern Å er foreslået af Ringkøbing-Skjern kommune. Endvidere ønsker Gribskov, Norddjurs og Roskilde kommuner fristforlængelse, mens Rebild og Læsø kommuner ikke ønsker en naturnationalpark, hvilket tilsvarende gør sig gældende for Thisted kommune fsv. angår afgrænsningen af Nationalpark Thy. Endelig er der 2 kommuner, der angiver, at de ikke har nogle konkrete forslag.

De større organisationer (DGI, DN Skanderborg, DIF, Friluftsrådet, WWF Verdensnaturfonden, Dyrenes Beskyttelse, Danmarks Sportsfiskerforbund, Nationalpark Thy, DN Aabenraa, DOF Nordjylland, Vild med Vilje, Fugleværnsfonden) er kommet med i alt 42 forslag, hvoraf Friluftsrådet ikke har angivet nogle konkrete placeringer. Resten af forslagene kommer fra enkeltpersoner eller på vegne af mindre foreninger/lokale borgergrupper. Der er suppleret med enkelte forslag nævnt i andre sammenhænge f.eks. Kalø. Den samlede liste over indkomne forslag er vedlagt i bilag 2 "Bruttolisten" og vist på kort i bilag 3.

Løsning

Naturstyrelsen har i forbindelse med gennemgang af de 187 mulige områder gennemført arbejdet i fire faser, som beskrives i det følgende.

I første fase er der sket en frasortering af arealer, hvor der ikke kan etableres én sammenhængende indhegning på minimum 500 ha, eller hvor arealet opdeles af store veje eller jernbaner. I bemærkningerne til loven om naturnationalparker fremgår det, at naturnationalparkerne typisk vil være større end 1.000 ha, men at mindre områder også kan være relevante. Rådgivningen fra den videnskabelige arbejdsgruppe har generelt været, at arealerne skulle være så store som muligt.

Alle arealer over 500 ha er herefter vurderet på baggrund af screeningsmæssige kortanalyser og lokalkendskab inden for nedenstående kriterier, som også fremgår af lovforslaget og har været drøftet med den videnskabelige arbejdsgruppe. Vurderingerne foretages inden for de tre regioner: Gamle skovegne øst, Midtjylland og Klitplantagerne.

- **Størrelse.** Da størrelse er en vigtig faktor i valget af naturnationalparker, vægtes muligheden for udvælgelse af størst mulige sammenhængende arealer tungt ved vurderingen af de foreslåede områder.
- **Biodiversitetsindhold.** Områdets aktuelle biodiversitetsindhold (hvor "+" angiver et højt biodiversitetsindhold) – herunder forekomst af truede og beskyttede arter samt beskyttede naturtyper.
- **Natura 2000.** En oversigtlig vurdering af i hvor høj grad området indeholder Natura 2000 arealer. "Høj" angiver at hovedparten er Natura 2000 område og "Lav" angiver, at ingen eller kun en mindre del er omfattet af Natura 2000 område.
- **Heterogenitet.** Vurdering af forekomst af varierede landskabsforhold og forskellige naturtyper. Høj variation er vigtigt for at sikre de bedst mulige betingelser for biodiversiteten.
- Egnethed til **helårsgræsning.** Vurderingen omfatter en oversigtlig vurdering af, om der på området vil kunne findes ly, læ og tørt leje, som kræves lovgivningsmæssigt. Desuden vil en vurdering af andelen af lysåben natur indgå således, at forslag med høj skovandel og forslag med lille skovandel vurderes som mindre egnede – ligesom meget lavtliggende områder med stor og ofte kendt risiko for vinteroversvømmelse vurderes som ikke egnede.
- **Friluftsliv.** Vurderingen ("Høj", "Moderat" og "Lav") omfatter det aktuelle omfang, antal ruter og stiforløb, andre anlæg og tradition for større arrangementer.
- **Arrondering.** Omfatter en overordnet vurdering af, om der er en hensigtsmæssig afgrænsning af det statsejede område – herunder privatejede enklaver eller meget smalle forløb/"flaskehalse".
- **Infrastruktur.** Vurderingen angiver, om jernbaner eller veje vil udgøre væsentlige udfordringer ift. etablering af ét sammenhængende hegn rundt om naturnationalparken.
- **Fortidsminder.** En overordnet vurdering af hvilke udfordringer etablering af en naturnationalpark vil have for bevarelsen af kulturminderne – herunder hvilke tiltag, der i givet fald skal iværksættes for at undgå beskadigelse.

Vurderingen er generelt sket i tre niveauer:

+ angiver, at kategorien understøtter oprettelse af en naturnationalpark.

o angiver, at kategorien er neutral ift. oprettelse af en naturnationalpark.

÷ angiver, at kategorien er et opmærksomhedspunkt ift. oprettelse af en naturnationalpark.

I anden fase er forslag, der er udfordret grundet et eller flere af ovenstående kriterier med særligt fokus på de forvaltningsmæssige temaer helårsgræsning, fortidsminder, arrondering og infrastruktur, ikke medtaget videre i vurderingsprocessen.

I tredje fase er områder med lav biodiversitet og lav heterogenitet ikke medtaget videre i vurderingsprocessen, jf. anbefalinger fra den nationale videnskabelige arbejdsgruppe.

Endelig er de resterende forslag vurderet sammen med de 5 naturnationalparker, der allerede er udvalgt for at sikre, at de samlet set vil komplementere hinanden, at der er en rimelig geografisk spredning, og at de væsentligste danske naturtyper er repræsenteret.

Ud fra ovenstående kriterier er der udarbejdet en bruttoliste med mulige områder, jf Bilag 2. Forslaget til bruttolisten er opgjort inden for de tre regioner, men er ikke opstillet i prioriteret rækkefølge. Efter tilbagemelding fra ministerier, kommuner og arbejdsgrupper vil der blive udarbejdet yderligere materiale samt afholdt lokale offentlige møder med mulighed for naturvandringer. Områdernes placering fremgår af vedlagte kort (Bilag 4), der angiver de 5 allerede udvalgte områder, forslag til bruttolistens områder samt et separat kort over alle de indstillede arealer (Bilag 3). Bruttolistens områder er markeret med grønt i den vedlagte liste. For hver enkelt af de øvrige områder større end 500 ha (markeret med gult i listen) er der under bemærkninger anført hvilken vurdering, der er blevet lagt til grund for, at de ikke medtaget. Da den overordnede geografiske fordeling af bruttolistens mulige områder ikke er jævnt fordelt over landet, er der lavet supplerende forslag over områder, der kan inddrages, men hvor arealet for hver ligger under 500 ha.

Områdernes afgrænsning har endnu ikke været genstand for en detaljeret analyse. Forslagene fra den offentlige høring er fortrinsvis peget på med det fulde areal – og det kan konkret være adskilt af veje, mindre private arealer o.l. I det videre arbejde med bruttolisten vil arealangivelsen blive yderligere kvalificeret og forventes for mange af forslagene at blive noget mindre. Som udgangspunkt er lagt til grund, at naturnationalparken skal etableres som et samlet område med et ydre hegn, hvilket understøttes af flere af forskerene i den nationale videnskabelige arbejdsgruppe. En del af de indkomne forslag angiver forskellige afgrænsninger for en mulig naturnationalpark, f.eks. i områderne omkring Hanstholm og Thy eller ved Dollerup Bakker. I vedlagte bilag 2 er der foretaget en overordnet vurdering af de forskellige forslag og arbejdet med de forslag, hvor Naturstyrelsens arealer udgør sammenhængende områder. Alle områdeforslag fremgår dog stadig af bilag 2.

I udvælgelsen af bruttolisten er ovenstående vurderinger tillige suppleret med analyser fra et igangværende Ph.D. projekt, som Aarhus Universitet og Naturstyrelsen primo 2021 har igangsat og samarbejder om. I Ph.D. projektet "Potentialet for brug af rewilding i danske naturnationalparker" er der foretaget en systematisk analyse af Naturstyrelsens arealer for at identificere de områder, der har det højeste potentiale for at udvikle selvregulerende, dynamiske økosystemer af høj værdi for Danmarks biodiversitet. I alt indgår 88 områder i analysen.

Klassificering af arealerne er foretaget ved en kortbaseret analyse af 17 indikatorer fordelt på fem kategorier:

- Arealets størrelse
- Naturgrundlag, biodiversitet og variation
- Geodiversitet, heterogenitet og potentiale for dynamik
- Dynamik, potentiale for stokastiske forstyrrelser
- Landskabelig natur og potentiale for spredning.

Inden for hver kategori er alle indikatorer tildelt en score fra meget lav (1) til meget høj (5), og på denne baggrund er der for hvert område beregnet en score for hver af de fem kategorier samt en samlet kategoriscore. Et areal kan således opnå en maksimal kategoriscore på 30. Den samlede kategoriscore er anført i det vedlagte bilag 2, hvor analysens områder overlapper med bruttolistens områder.

Analysens foreløbige resultater vil blive benyttet som element i den videre proces for udvælgelse af op til ti naturnationalparker.